

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 811.112.2'42:340.113

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-2-19>

Наталія ЛИСЕЦЬКА,

orcid.org/0000-0001-8821-4836

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри німецької філології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Луцьк, Україна) *lysetska.nataliya@vnu.edu.ua*

Данило БОЖИК,

orcid.org/0009-0008-3970-3519

студент I курсу магістратури факультету іноземної філології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Луцьк, Україна) *danylobozhyk@gmail.com*

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕМАТИКИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ КІНОДИСКУРСІ

У статті досліджено вербальні засоби вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі, зокрема на прикладі сучасного серіалу «Glauben», сценарій до якого написаний відомим німецьким юристом та письменником Фердинандом фон Ширахом. Виокремлено основні ознаки вербальних засобів у кіномистецтві, що набуває все більшої популярності як серед пересічного поціновувача, так і серед науковців; здійснено дослідження функцій вербальних засобів у кінодискурсі й проаналізовано їх вплив на сприйняття інформації глядачем, можливу реакцію, викликану вибором певного вербального засобу.

У фокусі дослідження перебуває аналіз лексичних одиниць, термінологічних виразів і мовних стратегій, використаних у серіалі для передачі юридичного контексту та специфічних понять, пов'язаних зі справою й правовим процесом.

Дослідження вербальних засобів вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінопросторі є важливим завданням для розуміння взаємодії між мовою в кіно та сприйняттям глядачами. Використання відповідних вербальних засобів дає змогу створювати художні образи та передавати комплексну інформацію про правоохоронні органи, їхню діяльність і взаємодію зі злочинцями.

Установлено, що один із найбільш поширених вербальних засобів вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі – це застосування спеціалізованої термінології, пов'язаної з правоохоронними органами, судовими процедурами й поняттями кримінального права. Ці терміни дають змогу створювати реалістичну атмосферу та передавати точну інформацію про юридичний контекст, у якому розгортаються події.

За допомогою специфічної лексики, термінології й мовних стратегій серіал “Glauben” досягає точності в інтенціях стосовно зображення правдоподібних сцен та передає юридичний контекст, забезпечуючи реалістичну атмосферу в юридичних ситуаціях. Аналіз засвідчує, що використання вербальних засобів сприяє ефективній комунікації юридичних понять і процедур між персонажами й глядачами.

Ключові слова: дискурс, вербальні засоби, кіно, юридична тематика, кримінальний жанр.

Nataliia LYSETSKA,

orcid.org/0000-0001-8821-4836

PhD (Doctor of Philosophy in Philology), Associate Professor,

Associate Professor at the Department of German Philologie

Lesya Ukrainka Volyn National University

(Lutsk, Ukraine) *lysetska.nataliya@vnu.edu.ua*

Danylo BOZHYK,

orcid.org/0009-0008-3970-3519

Student at the 1st year of the master's degree at the Faculty of Foreign Philology

Lesya Ukrainka Volyn National University

(Lutsk, Ukraine) *danylobozhyk@gmail.com*

VERBAL MEANS OF EXPRESSING LEGAL THEMES IN GERMAN-LANGUAGE CRIME FILM DISCOURSE

The article examines the verbal means of expressing legal themes in German-language crime film discourse, in particular using the example of the current TV series “Glauben”, the script for which was written by the famous German lawyer and writer Ferdinand von Schirach. The main features of verbal means in film art which is gaining more and more popularity, both among regular audience and scholars, are highlighted; the functions of verbal means in film discourse were studied and the influence of these means on the viewer's perception of information and possible reactions caused by the choice of a particular verbal means were analysed.

The focus of the study lies on the analysis of lexical units, terminological expressions and language strategies used in the series to convey the legal context and specific concepts related to the case and the legal process.

The study of the verbal means of expressing legal themes in German-language crime films is an important task for understanding the interaction between language in the film and audience perception. The use of appropriate verbal means helps to create artistic images and convey complex information about law enforcement agencies, their activities and interaction with criminals.

It has been established that one of the most common verbal means of expressing legal themes in German-language crime film discourse is the use of specialised terminology related to law enforcement agencies, court procedures and criminal concepts. These expressions help create a realistic atmosphere and convey accurate information about the legal context in which the events unfold.

By using specific vocabulary, terminology and language strategies, the “Glauben” series achieves accuracy in its intentions to depict plausible scenes and conveys the legal context, providing a realistic atmosphere in legal situations. The analysis shows that the use of verbal means contributes to the effective communication of legal concepts and procedures between the characters and the audience.

Key words: *discourse, verbal means, cinema, legal topics, criminal genre.*

Постановка проблеми. У німецькомовному кінопросторі кримінальний дискурс посідає важливе місце та зазвичай спрямовує фокус дослідження на правоохоронних органах, їхній діяльності й взаємодії зі злочинцями. При цьому застосування відповідних вербальних засобів є невід'ємною складовою частиною кримінального жанру та важливим елементом побудови художнього образу. Проте поза увагою дослідників залишається те, які саме вербальні засоби використовуються в кінопродукції для відображення юридичної тематики, як вони взаємодіють між собою і як впливають на формування сприйняття глядачем. Отже, існує потреба вивчення вербальних засобів вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі, їх взаємозв'язку та впливу на рецепцію глядачами. Аналіз основних вербальних засобів вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі дасть змогу розкрити їхню функціональну роль у побудові художнього образу й передачі інформації про юридичні питання. Також це дослідження дасть змогу проаналізувати, які саме вербальні засоби найчастіше використовуються у фільмах на юридичну тематику і які з них є особливо ефективними в передачі певних концепцій та ідей. Крім того, вивчення взаємодії різних вербальних засобів у кінопродукції дасть змогу зрозуміти, як вони впливають на розуміння й оцінку правової системи та процесів, котрі зображуються у фільмах. Отже, аналіз основних вербальних засобів вираження юридич-

ної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі є важливим кроком у дослідженні впливу кінопродукції на формування світогляду глядачів щодо правових питань і процесів.

Аналіз досліджень. Дослідження щодо використання вербальних засобів вираження юридичної тематики в кінопродукції є актуальною проблемою, яку розглядало багато науковців із різних країн.

Одним із піонерів у вивченні юридичної тематики в кінопродукції є професорка медієвістики та американського кіно Керол Кловер. У своїй роботі “Law and the order of popular culture” вона аналізує взаємозв'язок між юридичною системою й кінопродукцією, зокрема використання різних юридичних тем і концепцій у фільмах. Також учена стверджує, що кінопродукція впливає на сприйняття та розуміння глядачами правової системи, та наводить приклади з відомих фільмів (Clover, 1998).

Цю тему також досліджують такі відомі науковці, як Анна Вагнер і Річард В. Шервін. У своїй роботі “Law, Culture and Visual Studies” вони аналізують використання візуальних засобів у кінопродукції для вираження правових концепцій та ідей (Wagner, Sherwin, 2008: 15). Вони вважають, що візуальні засоби є важливими для передачі складних ідей і емоцій, пов'язаних із юридичною тематикою.

Український науковець Ю. Рудик у статті «Особливості перекладу юридичної термінології у кінематографічному дискурсі» аналізує застосування термінології в кінопродукції з юридичною тематикою. Він стверджує, що використання юридичної термінології у фільмах відрізняється

від термінології, яка застосовується в документах і законах. Дослідник наводить приклади фільмів, де вживання термінології не завжди відповідає стандартам правової системи, але водночас відображає менталітет та культуру країни, де створювалася кінопродукція (Рудик, 2016: 50).

Окрім того, науковці здійснювали дослідження впливу кінопродукції на громадську думку та правову культуру. У своїй роботі "Law, Cinema, and Ideology: Hollywood Legal Films of the 1950s" Девід Рей Пепке досліджує вплив кінопродукції на сприйняття глядачами юридичної системи і її представників. Він стверджує, що кінопродукція може впливати на уявлення глядачів про правосуддя й правову систему, формувати їхнє ставлення до суддів, адвокатів та інших представників юридичної системи (Parke, 2001).

Потрібно пригадати студії українських філологів і лінгвістів у площині не лише вербальних та невербальних, але й паравербальних засобів. У своїй роботі С. Застровська виявляє й інтерпретує вербалізовані парамовні та немовні засоби комунікації й визначає їх внесок у процес спілкування (Застровська, 2011). Інша науковиця, О. Чайковська, розглядає взаємодію всіх трьох засобів у контексті кінодискурсу на прикладі телевізійних новин (Чайковська, 2020).

Отже, аналіз основних досліджень у цій сфері дає змогу зрозуміти, що використання вербальних засобів вираження юридичної тематики в кінопродукції є важливою та актуальною темою для дослідження. Науковці по-різному розглядали цю проблему, аналізуючи застосування різних юридичних тем, концепцій і термінології у фільмах, а також вплив кінопродукції на сприйняття та розуміння глядачами правової системи.

Мета статті – висвітлення основних рис вербальних засобів вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі.

Для досягнення поставленої цілі потрібно виконати такі завдання:

- провести аналіз лексичних одиниць, які використовуються в серіалі для передачі юридичного контексту;
- виявити специфічну юридичну термінологію, фахову лексику і їх вплив на створення атмосфери юридичних ситуацій;
- проаналізувати ефективність комунікації юридичних понять та процедур між персонажами й глядачами.

Виклад основного матеріалу. Робота з кінодискурсом, зокрема з кримінальним кінодискурсом, є активним об'єктом досліджень у галузі фільмових студій, медіадосліджень і літературоз-

навства. Кінодискурс розглядається як сукупність мовленнєвих практик, що створюються в кіно, включаючи діалоги, репліки, монологи, назви фільмів, субтитри й інші вербальні елементи.

Згідно з Яніною Вільдфейер, мовознавицею та дослідницею, використання мови у фільмах, кінодискурс можна визначити як «сукупність способів вираження й сприйняття зображальних медіа в усіх їхніх аспектах і функціях» (Wildfeuer, 2014: 7). Вона підкреслює важливість розгляду вербальних засобів у фільмах, таких як діалоги, котрі впливають на сприйняття та розуміння кіно.

У контексті кінодискурсу кримінальна тематика розкриває репрезентацію правових питань, злочинності, судових процесів й інших аспектів кримінального світу у фільмах. У цій сфері аналізуємо, як правові концепти, процедури, етика й моральні питання втілюються в кінематографічних творах.

Деякі важливі концепти, що досліджуються в цій сфері, включають роль правосуддя, поняття справедливості, етичні дилеми юридичних процесів, стереотипи про криміналістів, адвокатів та суддів, взаємодію правових осіб і т. ін.

Німецькомовний кінодискурс ставить під сумнів ефективність та справедливість правової системи. Часто відображаються випадки недоліків, корупції й несправедливого поводження з підсудними або неправильного вирішення судових справ. У фільмах розкриваються проблеми репрезентації насильства та правосуддя, а також етнічні й соціокультурні аспекти (Maierhofer, 2022: 112).

Німецькомовні кінокартини акцентують увагу на правосудді та представленні судових процесів. Вони відображають реалістичні аспекти судової системи, включаючи судові засідання, розгляд справ і взаємодію між суддею, прокурором, адвокатами та свідками. Це дає змогу аудиторії краще розуміти процеси правосуддя й ролі різних учасників. Окремі роботи включають такі теми, як права людини, соціальна справедливість, імміграційна політика (Conter, 2010: 14).

Серіал "Glauben" Фердінанда фон Шираха має важливе значення для проведення досліджень у сфері вербальних засобів кінодискурсу. Цей твір привертає увагу науковців, оскільки не лише являє собою художню цінність, а й відзначається своєрідними мовними стратегіями, що застосовуються для конструювання його повісті. Із метою аналізу ролі мови в кіно, включаючи розповідні техніки, що характеризують персонажів, діалогові взаємодії й структурні аспекти сюжету, серіал "Glauben" пропонує вартісний потенціал для розуміння та пояснення різних вербальних аспектів.

Передусім, серіал збагачує дослідження кінодискурсу завдяки своєрідному підходу до вербалізації дійових осіб і ситуацій. Автор серіалу ретельно працює над розвитком глибинного характеру кожного персонажа за допомогою унікального мовного стилю, синтаксичних особливостей та лексичного апарату, детально вимальовуючи мовні ситуації юридичної сфери, які якнайкраще відображають реальність (наприклад головний прокурор, який товаришує з адвокатом і водночас мусить виступати на іншій стороні в суді). Завдяки такому прийому діалоги між цими героями збагачуються, крім юридичної лексики, особистими коментарями. Це сприяє багатогранності мовлення персонажів і дає змогу дослідникам аналізувати вплив цих вербальних характеристик на формування їх ідентичності в контексті сюжету.

Подальша важлива складова частина дослідження цього твору кіноіндустрії полягає у вивченні лексичного й стилістичного різноманіття, яке застосовується для побудови діалогів і монологів у серіалі. Зокрема, головний герой неодноразово перетинається з представниками кримінального світу та проводить зустріч із головою китайської мафії. Завдяки цьому дослідники можуть аналізувати використання різних мовних засобів для передачі емоційного стану персонажів, виявляти їх роль у відтворенні соціокультурного контексту й розкривати мовну креативність сценаристів.

Крім того, серіал "Glauben" Фердінанда фон Шираха стимулює дослідження структурних особливостей кінодискурсу, як-от розгляд монтажних технік та риторичних засобів, що застосовуються для побудови сюжету й емоційного наповнення. Аналіз цих аспектів дає змогу розкрити творчу стратегію режисера та з'ясувати, як використання вербальних засобів впливає на сприйняття глядачів і їхню емоційну віддачу.

Погляд на наративні засоби, такі як вибір перспективи, голос оповідача й застосування монтажу, може розкрити роль мови у створенні певної атмосфери, передачі емоцій і створенні ефекту суспільного впливу. Вивчення вербальних засобів у діалогових сценах серіалу "Glauben" може сприяти розумінню того, як персонажі взаємодіють мовою, а також яким чином комунікативні стратегії відображають їхні психологічні стани, соціальні статуси та цілі.

У серіалі наявні різноманітні діалоги, що відображають юридичну тематику й слугують гарним матеріалом для дослідження. Уже під час перегляду перших серій, зосереджуємо увагу

на розмові між двома персонажами – юристом, головним героєм на ім'я Шлезінгер та жінкою, обвинуваченою в скоєнні тяжкого злочину – убивстві власного чоловіка.

Шлезінгер: *Schlesinger, Rechtsanwalt. Ich soll Sie verteidigen. (Шлезінгер, правознахисник. Я буду вас захищати).*

Обвинувачена: *Ich hab meinen Mann nicht umgebracht. (Я не вбивала свого чоловіка).*

Шлезінгер: *Es ist nicht entscheidend. (Це не має значення).*

Обвинувачена: *Kann ich nach Hause? (Я можу повернутися додому?).*

Шлезінгер: *Ich glaube, nicht. Der Ermittlungsrichter hat den Haftbefehl gegen Sie erlassen. Deshalb wurden Sie festgenommen. (Я гадаю, ні. Слідчий суддя видав ордер на ваш арешт. Саме тому вас заарештували).*

(URL: <https://www.imdb.com/title/tt9357314/>).

Адвокат пояснює своєму клієнту, що його заарештували на підставі ордеру на арешт, виданого слідчим суддею. Згодом він повідомляє, що суддя прочитає обвинуваченому ордер на арешт і запитає, чи має він щось сказати з цього приводу. І якщо обвинувачений не зможе негайно спростувати звинувачення, його залишать під вартою.

У цьому діалозі вербальні засоби юридичної тематики використовуються для передачі юридичного контексту, специфічних понять і процедур, пов'язаних зі справою та правовим процесом. Вони дають змогу учасникам діалогу точно й чітко спілкуватися щодо юридичних питань та розуміти один одного в рамках цього контексту. Зокрема, діалог ілюструє насичення аналізованого тексту специфічною лексикою, термінами щодо судової процедури:

- "verteidigen" (захищати) – адвокат оголошує свою мету й обов'язок щодо захисту клієнта;
- "Haftbefehl" (ордер на арешт) – назва документа, виданого суддею;
- "Ermittlungsrichter" (слідчий суддя) – згадується посада судді, який видав ордер на арешт;
- вартими уваги також є запитання та відповіді між персонажами. "Kann ich nach Hause?" (Я можу повернутися додому?) – обвинувачена ставить доволі наївне запитання про можливість повернутися додому, що свідчить про стан шоку в підозрюваної, сценаристи могли навмисно додати цю репліку для кращого розкриття героїні;
- "Ich glaube, nicht" (Я гадаю, ні) – адвокат відповідає на запитання, стримано, без здивування, указуючи, що це неможливо. Це засвідчує професіоналізм юриста.

Наступний діалог демонструє юридичні аспекти, пов'язані з арештом, захистом та процесом суду. Юрист пояснює обвинуваченій її правовий статус, указуючи на причини арешту й можливу тривалість перебування під вартою. Обвинувачена висловлює своє занепокоєння та незгоду з такою ситуацією.

Обвинувачена: *“Wie lange?”* (На який термін?)

Шлезінгер: *“Vermutlich, bis zum Prozess”* (Припускаю, до суду).

Обвинувачена: *“Das geht doch nicht”* (Це ж неможливо).

(URL: <https://www.imdb.com/title/tt9357314/>).

Вербальні засоби, пов'язані з обмеженнями й ризиками висловлювань у правовому контексті, можна виявити в наступному діалозі:

Звинувачена: *“Was soll ich sagen?”* (Що мені потрібно сказати?)

Адвокат: *«Wir kennen die Ermittlung nicht. Sobald ich die Akten habe, überlegen wir, was wir tun werden. Im Moment ist jeder Satz ein Risiko»* (Ми не знаємо результатів розслідування. Як тільки я отримаю матеріали, ми подумаємо, що робити далі. На цей момент, кожна репліка - це ризик).

Звинувачена: *“Warum?”* (Чому?)

Адвокат: *“Haben Sie bei der Polizei etwas gesagt?”* (Ви говорили щось поліції?)

Звинувачена: *“Ja. Ich habe der Polizei alles erzählt, was ich weiß”* (Так. Я розповіла поліції все, що знаю).

(URL: <https://www.imdb.com/title/tt9357314/>).

У цьому діалозі адвокат наголошує на обмеженій інформації, якою він володіє щодо розслідування, тому кожне висловлювання може бути небезпечним для підозрюваної. Звинувачена ж говорить, що вона розповіла поліції все, що знає. Цей момент є цікавим також для дослідження невербальних засобів вираження, адже спосіб, за допомогою якого Шлезінгер показує несхвалення діями клієнтки, – саме міміка.

Цей діалог відображає важливість правового представництва й рамок, із якими стикається звинувачений у процесі правової процедури. Адвокат підкреслює необхідність обговорити стратегію захисту після отримання відповідних документів, а також застерігає про ризики, пов'язані з неправильними висловлюваннями. Звинувачений підтверджує, що вже надав інформацію поліції, на

що адвокат не дає вербальної відповіді, проте його риторика цілком зрозуміла.

Висновки. На основі аналізу німецького серіалу “Glauben” Фердінанда фон Шираха можемо визначити основні риси вербальних засобів вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі. Дослідження цих засобів виявило такі аспекти:

- У серіалі застосовано спеціальні юридичні терміни й фахову лексику, пов'язану з правовим процесом, злочином і кримінальними справами. Ці лексичні одиниці використано для точного вираження юридичних концепцій та процедур. Це дає змогу передати правильне розуміння й інтерпретацію юридичних понять і процедур у контексті сюжету та діалогів серіалу. Трапляються як дієслова й дієслівні словосполучення (*verteidigen, Haftbefehl erlassen*), так і іменники (*Rechtsanwalt, Ermittlungsrichter, Prozess*).

- Показано елементи правових норм та процедур, зокрема обвинувачення, розслідування й підготовку до судового процесу. Засоби виразності використано для передачі тонкощів правових процедур і нюансів юридичних питань.

- У ході аналізу виявлено, що в серіалі вербальні засоби уможливають розуміння правових понять та роблять юридичні ситуації більш зрозумілими для аудиторії.

Функції вербальних засобів, виявлених на прикладі серіалу “Glauben”, уключають точність передачі юридичних термінів і понять, створення реалістичної атмосфери юридичних ситуацій, передачу емоційних станів персонажів, виклик незгоди, а також попередження щодо ризиків.

Потенційні перспективи дослідження включають подальший аналіз лексичних одиниць, застосованих у серіалі, дослідження мовних стратегій адвокатів та звинувачених, вивчення впливу вербальних засобів на формування уявлень глядачів про юридичну систему. Також можемо розглядати інші німецькомовні кримінальні серіали задля порівняння вербальних засобів, використаних у них.

Загалом, дослідження вербальних засобів вираження юридичної тематики в німецькомовному кримінальному кінодискурсі розширює наше розуміння мовних особливостей, пов'язаних із правовою сферою, та сприяє подальшому розвитку мовознавчих досліджень у цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Застровська С. Вербалізація парамовних і немовних засобів комунікації (на матеріалі німецької мови). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2011. С. 64–69.
2. Рудик Ю. Особливості перекладу юридичної термінології у кінематографічному дискурсі. *Магістерський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2016. Вип. 24 С. 48–51.

3. Чайковська О. Взаємодія вербальних, невербальних та паравербальних засобів текстів телевізійних новин. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*. Серія: Філологічні науки. 2020. С. 479–481.
4. Carol J. Clover. *Law and the Order of Popular Culture*: вебсайт. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.15805> (дата звернення: 25.06.2023).
5. Conter C. *Justitiabilität und Rechtmäßigkeit*. Amsterdam: Rodopi, 2010. 14 S.
6. Maierhofer W. Reproductive Rights and Reproductive Justice in Recent German-Language Fiction and Film. *The Palgrave Handbook of Reproductive Justice and Literature*. London: Palgrave Macmillan, 2022. 112 p.
7. Papke D. *Law, Cinema, and Ideology: Hollywood Legal Films of the 1950 s*: вебсайт. URL: scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1275&context=facpub (дата звернення: 25.06.2023).
8. Prochaska D. *Glauben*: вебсайт. URL: <https://www.imdb.com/title/tt9357314/> (дата звернення: 25.06.2023).
9. Wagner A. Sherwin R. *Law, Culture and Visual Studies*. New York: Springer, 2014. 15 p.
10. Wildfeuer J. *Film Discourse Interpretation*. New York: Routledge, 2014. 7 p.

REFERENCES

1. Zastrows'ka, S. (2011). Verbalizatsiia paramovnykh i nemovnykh zasobiv komunikatsii (na materialy nimets'koi movy). [Verbalisation of paralanguage and non-linguistic means of communication (based on German)] *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho linhvistychnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, 64–69 [in Ukrainian].
2. Rudyk, Yu. (2016). Osoblyvosti perekladu iurydychnoi terminolohii u kinematohrafichnomu dyskursi. [Peculiarities of translating legal terminology in cinematic discourse] *Mahisters'kyj naukovyj visnyk. Serii: Filolohiia*. 24, 48–51 [in Ukrainian].
3. Chajkovs'ka, O. (2020). Vzaiemodiia verbal'nykh, neverbal'nykh ta paraverbal'nykh zasobiv tekstiv televizijnykh novyn. [Interaction of verbal, non-verbal and paraverbal means of TV news texts] *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut imeni Ihoria Sikors'koho»*. Serii: Filolohichni nauky, 479–481 [in Ukrainian].
4. Carol, J. Clover. *Law and the Order of Popular Culture*: website. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.15805> (дата звернення: 25.06.2023).
5. Conter, C. (2010). *Justitiabilität und Rechtmäßigkeit*. Amsterdam: Rodopi, 14 S. [in German].
6. Maierhofer, W. (2022). Reproductive Rights and Reproductive Justice in Recent German-Language Fiction and Film. *The Palgrave Handbook of Reproductive Justice and Literature*. London: Palgrave Macmillan, 112 p.
7. Papke D. *Law, Cinema, and Ideology: Hollywood Legal Films of the 1950 s*: website. URL: scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1275&context=facpub (дата звернення: 25.06.2023).
8. Prochaska, D. *Glauben*: website. URL: <https://www.imdb.com/title/tt9357314/> (дата звернення: 25.06.2023).
9. Wagner, A. Sherwin, R. (2014). *Law, Culture and Visual Studies*. New York: Springer, 15 p.
10. Wildfeuer, J. (2014). *Film Discourse Interpretation*. New York: Routledge. 7 p.